

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for.	20 kr.
" pol leta	3 " "	30 " "
" četert leta	1 " "	70 " "

Po pošti:

Za celo leto	7 for.	50 kr.
" pol leta	3 " "	80 " "
" četert leta	2 " "	— " "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru. Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Št. 51.

V Celovcu v saboto 8. julija 1865.

Tečaj I.

Peticija (prošnja) Slovencev.

Slovinci nimamo nikogar, ki bi v sedanjih imenitnih premembah kaj izdatnega govoril na Dunaju tudi za nas Slovence. Naj pa jih govori tistih dvajset tisoč Slovencev, ki so leta 1861 sledečo prošnjo podpisali. Naj presvitli naš cesar in novo naše ministerstvo zve, kaj mi vselej zvesti Slovinci hočemo in pričakujemo.

Vaša Ekscelencija!

Da ste bili na slavno mesto derž. ministra poklicani, sprejeli so to narodi cesarstva s prevelikim veseljem, in Vaše misli razglašene zastran notranje politike so jim dale priložnost, svojo dovoljnost glasno glasno na znanje dati.

Torej odkritoserčno in radostno spoznamo tudi mi podpisani iz vseh krajev notranje Avstrije in ilirskega primorja, kjer slovenski narod prebiva, da one Vaše besede, ktere so bile zastran ustavnega preropenja, kteremu je cesarski diplom od 20. oktobra pr. l. porok, in posebno zastran narodnega razvitka vseh avstrijskih narodov izgovorjene, obetajo tudi Slovincem srečno prihodnost. Spoznamo sicer, da otetbe iz marsikterih nadlog je pričakovati le od ustavnih naprav samih, ki se bodo skorej začele, vendar nam naše serce ne dá mirú, Vaši Ekscelenciji že zdaj razodeti najglobočejó rano, za katero duševno, po tem pa tudi materijalno življenje slovenskega naroda posebno boleha, — menimo namreč to, da za naš jezik v šoli in uradnih skoraj popolnoma vedeti nočejo.

Po stopnji omike ravna se vse, kar je življenju podlaga: kmetijstvo, kupčijstvo, obertnijstvo, véda. Brez omike zastajajo posamni ljudje kakor tudi celi narodi za drugimi; nasledek duševnega zastajanja pa je materijalno hiranje. Celi narodi se morejo pa omikati samo s pomočjo jezika, ktere ga jih je mati učila. Čeravno posamne osebe višo stopnjo omike dosepejo, po nji pa se poptujčijo svojemu narodu, taki posamci veliki celoti kar nič ne hasnejo. Da vse to od nas Slovencev veljá, je — bodi Bogu potoženo! — le prežalostna resnica.

Dasiravno so se v tem oziru poslednji čas v naših ljudskih šolah najhuje ovére nekoliko odpravile, razjeda ljudsko šolo vendar še ta hudi rak, da one, ne poznaje svojega pravega poklica — namreč si prizadevati, ljudstvo na narodni podlagi omikovati — kratki čas, ki jim je odmerjen, s tem tratijo, da se mladosti le tuje besede v glavo vbijajo; saj tega, da bi se mladost tujega jezika naučila, pač ne more nihče reči. Kaj neki bi rekel nemški Avstrijanec, če bi mu hotli učiti njegove otroke z italijanščino, francoščino ali kakim drugim jezikom, ktere ga ne razume!

Dasiravno nihče ne more oporeči, da slovensčina za uk ni prikladna, se vendar v srednjih in viših učilnicah zoper vse pedagogične postave, še celó tudi za uk slovenskega jezika skozi in skozi ne rabi, veliko menj pa za uk kakega drugega učnega predmeta. Slovenec je bil doslej res pankert v šolah svoje lastne domovine.

Svobodnost osebe in postavno varstvo življenja ter premoženja je neprodajljivo dobro, brez ktere ga se redno deržavno življenje

ne dá misliti. Oboje se opera na podlago umstvenega sodništva. Izpraševavec in izpraševavec se morata dobro razumeti; po teni razumljenji se sodi o življenji in svobodi, se sodi o premoženji in blagu. Pamet in skušnja učite, da more ena sama napak razumljena beseda koga ob ta najdražja dôbra pripraviti. Na to ravno se opera čez meje Evrope razširjena šega, da sodnije postavljajo tolmače še celó za ljudi iz unanjih dežel. Ako se pa temu nasproti v slovenskih deželah vsi zapisniki kazenskih in civilnih pravd v nemškem jeziku pišejo, se ni zastonj bati, da sodnije ne morejo vselej svoji nalogi zadostiti, kakor bi hotle in imele zadostovati. Kaj bi pač nemški Avstrijanec rekel, če bi kdo zahteval, naj svoje ime podpiše v protokolu, v kterem je zapisano v kakem slovanskem narečju to, kar je on govoril!

Pravilo postavodajstva je dalje, da imajo razglašene postave za vsacega vezavno moč. Ali ravno tako tirja enakopravnost, in slavna vlada je po deželnih zakonikih, ki so do leta 1859 v Avstriji izhajali, tudi spoznala, naj se po pripravnem načinu narodom mogoče stori, s postavami se soznaiti. Gotovo je zoper to tirjatvo, da deželni zakoniki več ne izhajajo in da politične in druge gosposke svoje ukaze ali druge razglase natiskovati dajejo v nemških ali italijanskih listih, kterih slovensko ljudstvo ne bere, ker jih ne ume.

Zadnjič je namen vseh deželnih gosposk, da ljudstvo natanko spolnuje vse, kar one ukažejo. To je pa samo tedaj mogoče, kadar jih ljudstvo popolnoma ume. Da pa to ondi ni mogoče, kjer — kakor pri nas skorej sploh — slovenski deržavljanji, kteri drugega jezika ne umejo, razpise, naročila itd. v njim čisto tujem jeziku dobivajo, — tega obsirneje razkazovati ni treba. Učenički cerkveni so svoj poklic in pomočke, ga spolnovati, boljše umeli, ker slovanskemu ljudstvu besedo Božjo skozi in skozi v njegovem domačem jeziku oznanujejo in jo tudi morajo oznanovati, ako hočejo razumljeni biti. To, da so vse pridige na kmetih in skorej vse tudi v mestih v slovenskem jeziku, podpera zlo zlo to, s čemur hočemo dokazati, da naj se slovanskemu narodu tudi v šoli in uradnji dá, kar mu gré in mu je potreba.

Ozir na imenovane nemile razmere, ktere so zoper naturo in zoper pravico, pač očitno razjasnuje, zakaj neka tužnost navdaja narod naš, s kterim se ravna v lastni njegovi domovini kakor s tujcem. To nezadovoljnost pa je še bolj poviševalo in jo povišuje to, da slovenski narod ne vživa pravic memo drugih narodov avstrijskih, kterih jezik ima v šolah in uradnih vso veljavo. Ravno tako upravičeni in enako ugodni slovenski jezik je bil po poljubnosti pred duri postavljen. Tirjatev edine in zadovoljne, in po tem dvojem močne Avstrije pa je gotovo to, da se točno varuje povsod in v vsem enakopravnost, ktere ne smejo šolske, politične in sodne gosposke kar nič samovoljno okrajševati.

Vsled tega vsega želé vsi, kteri poznajo prave potrebe slovenskega naroda:

Pervič: da se ljudske šole skozi in skozi na narodni podlagi osnovajo, srednje in višje šole v slovenskih de-

želah pa prestrojijo po pravilu enakopravnosti slovenskega, nemškega ali italijanskega jezika, kar je bilo sicer že v cesarskem ukazu od 8. avgusta 1859 — v deržavnem zakoniku št. 150 razglašenem — za vse avstrijske dežele, razun lombardsko-beneškega kraljestva zapovedano, mi pa — žalibog! še vedno čakamo, da bi se uresničilo.

Drugič: da se z ozirom na to, kar je presvitli cesar drugim narodom že dovolil, tudi dovolil Slovincem, kteri se smejo z unimi brez strahú meriti in kterih gledé zvestosti in udanosti do cesarja in domovine nobeden ne prekosi, to je, da se v sem c. kr. gosposkam, ktere imajo z ljudstvom opraviti, ukaže, da bi prihodnjič brez izjeme odpisovale na vse vloge v tistem jeziku, v kterem (slovenskem, nemškem ali italijanskem) želijo ljudje odgovora; pri zaslišbah, vpisbah in samostalnih naredbah pa, da bi se vselej ustmeno in pismeno jezika posluževale, ktere ga govori človek, ki ga pismo zadeva.

Tretjič: da bi se vsi razglasi in oklici sodnij in drugih gosposk, kteri zadevajo slovenske kraje, razglaševali v uradnem slovenskem časniku, ktere ga je zlo zlo treba, da vse ljudstvo za te razglase zvé.

Četertič: da se dajejo v dobri prestavi po posebnem zakoniku tudi slovanskemu ljudstvu vse deržavne postave in vsi ukazi, kteri se tičejo pravic in djanj deržavljanov tako, kakor se je godilo to do začetka leta 1860.

Ako se bo enakopravnost tako spolnovala, bo slovenski narod nehal, na svoji lastni zemlji tujec biti; potem bo konec njegove nezaupljivosti do gosposk, ktera ima svoje korenine v iznarodnjenju uradnikov, in vladnim namenom dostikrat toliko škode prizadene. Ako bo pa narodu pripuščeno, videti, kakošno je deržavno gospodarjenje, bo se um tega naroda zlo zlo razvedril in podučljivost njegova bo se jako jako pospešila. Poslednjič bi se prebudilo v njem to, česar mu je doslej manjkalo, više čutje za vse dobro in blago, in zavdati bi se začel popolnoma, kakošne deržavljske dolžnosti da ima; tako bi se narod sčasoma odgojil, da bo mogel hoditi sam ustavno pot, po kteri hrepeni. Na drugi strani se je pa tudi nadjati, da bo ta krepki in izobrazljivi narod, kteri blizo poldrug milijon duš šteje, učversten po narodni izreji in upravi in k lastni zavednosti zburjen, na južni strani za vselej močen jéz proti italijanstvu deržavi nevarnemu.

Prepričani o pravicoljubnosti in veliki modrosti Vaše Ekscelencije se prederznemo to, kar smo tú razložili in dobro preudarili, Vam vse z vročo željo predložiti, naj bi to, kar smo tú odkritoserčno razodeli, blagovoljno prevdarili in kmali ukazali, da bi se imenovane neprilicnosti odpravile, ali pa, kolikor bi bilo tega po ustavi deželnim skupčinam prepustiti, v smislu gori razloženih resničnih pritožb potrebne naprave storiti. Veliki deržavniški modrosti Vaše Ekscelencije zaupajoči izročimo še to Vam v prevdarek: ali bi se ne dale te razkazane silne potrebe slovenskega naroda, ki je ta čas v več političnih okrajih razdeljen, dosti lože in z manjšimi stroški deržavnega za-

klada odpraviti s tem, da bi se vse slovenske okrajne postavile pod eno najvišjo administrativno poglavarstvo.“ *)

To prošnjo je podpisalo 20.000 Slovencev, med katerimi so grofi, baroni in drugi zlahtniki, grajski in posestniki, korarji in dekani, fajmoštri in kaplani doktorji in uradniki, viši šolski svetovavci in učeniki, župani in kmetovavci; torej je slovenski narod ves podpisal le to prošnjo. Bode pa tudi ves narod slovenski z denarjem in blagom, z roko in mečem stal za presvitlega cesarja in novo ministerstvo, ako se spolni ta njegova pravična, lojalna in pohlevna prošnja. Terkali so Slovenci s to svojo prošnjo pervikrat na vrata gospoda Šmerlinga, — sladke besede so se nam dajale, čakati smo morali — zastoj! Terkamo zdaj drugič na vrata novega ministerstva. Bog daj, da ne bomo tudi zdaj le obsojeni — čakati! —

Deržavni zbor.

„Slepi gledajo“, „gluhi slišijo“, — nehoté se spominjamo teh znanih besed ter pričemo ž njimi današnji sestavek o derž. zboru. Dá, res so spregledali slepi in zaslišali gluhi in zmirej dalje sega prepričanje, da zdanji derž. zbor ni zmožen, kaj zdatnega k prenovljenju avstrijske deržave pripomoči in da je torej na koncu svojega delovanja. Najberže mu bode tudi kmalo odklenkalo. Dela pa se nova podlaga, na kateri bo tudi prihodnji derž. zbor kot starašinstvo ustanovljen. Po vsaki ceni pa je tudi potrebno, da se razpišejo nove volitve po bolj primernem in Slavjanom sploh bolj pravičnem volilnem redu. Večina sedanjih poslancev je zastopala le Šmerlingovo sistemo, a nikakor ne pravih potreb in zahtevanj raznih narodov; le v finančnih zadevah mu je zadnji čas nekako nasprotovala. Ali tudi to ni imelo nič pravega vspeha. Le en glas pa se žene, da volilni red po februarjskem patentu ni Slavjanom pravičen in da ga je treba preurediti. To vse so začeli zdaj poznati tudi taki, ki niso dosihdob hotli kar besedice o tem slišati. Kdo bi bil kaj takega pred kratkim pričakoval? Zatorej se tudi zaupljivo obračamo v prihodnost, nadjaje se, da vendar ne bo vse zastoj, kar se je zadnja štiri leta godilo. Da odpade tudi oži zbor v tem pomenu, v katerem si ga dunajski politikarji domišljujejo, tudi ni dvomiti. — Ker tedaj zdanji derž. zbor ni nikomur v čisljih, se tudi ne bomo ž njim dolgo mudili, in povevno še ob kratkem to,

*) V teh besedah je rahlo zamotana tudi naša misel: Na; se napravi skupina notranje-avstrijskih dežel. Vredn.

kar se v obeh zbornicah godi. Gosposka zbornica je nadalje pretresovala proračun za posamezna ministerstva ter večidel odobrila vse tako, kakor je sklenila zbornica poslancev. Le o penzijah nekdanjih ministrov, gg. Rechberga, Wickenburga in Forgácha, bila je drugih misli ter ni dovolila, da bi se jim manjše dajale, nego so jih do zdaj dobivali. Prejemali bodo torej po štiri tisoč glđ. več, nego jim navadno pripada. — Tudi parobrodskemu društvu „Lloydu“ je dovolila podporo od 2 milijonov, ki so jo poslanci nasvetovali. Želeti pa je, da bi društvena uprava, ki jo je poslanec G. Černe tako zelo in po pravici šibal, predrugačila, da bi zamoglo bolje in z večim vspehom zanaprej delati in avstrijsko kupčijo širiti, zlasti ker si italijanska vlada na vso moč prizadeva, naše mornarstvo spodriniti. Tedaj proč z napakami, ki so se v upravo vteple. Škoda bi bila velika, če bi se to ne zgodilo. — Sklenilo se je tudi, naj se koj podpora dovoli, da se izdelata železnica Jozefovo-Švadoviška do avstrijske meje, posebno ker je v tamošnjem kraju dosti premoga. —

Avstrijsko cesarstvo.

Dežele niže-avstrijske.

7 Iz Dunaja. 4 julija. (Ministerska kriza; — novi ministri.) Pričakujete gotovo, da Vam naznamim imena novih ministrov; pa še danes mi je nemogoče. Cesar je res dva dni poprej, kakor je bilo odločeno, iz Iskile (Ischel) domu prišel, — sklical je precej nekaj visoke gospóde, — podpisal tudi nekaj dekretov in ročnih pisem, — ali ministerstva še vendar nimamo. Gospodje se menda bojé, vsteti se na ministerski stol. To jim pa tudi radi verjamemo: Finančine zadeve so neizrečeno žalostne, — narodi vsi — od pervega do slednjega — s staro vlado nezadovoljni, — znotranja uprava vsa zamotana, — od zunaj pa nam protijo od vseh strani hude nevarnosti: radi verjamemo, da človek premišlja in preudarja na vse strani, preden vzame deržavno veslo v roke in se prederzne deržavno ladijo voditi po morju tako viharnem. Pa — Bog je bil že od nekdanj z Avstrijo, tudi zdaj se je spet pokazala nagla in izdatna pomoč in sicer od strani, od ktere si je človek ni pričakoval. Nihče še ne ve, kako in od kod je prišlo, da je cesar tako nenadama konec storil Schmerlingovemu vladanju. Govori se tu na Dunaju, da je k temu največ pripomogel grof Moric Esterhazy, minister brez posebnega opravilstva ali portfajlja. Nekteri pa pravijo, da je poslednja debata v gosposki zbornici cesarja naklonila, da je slovo dal Šmerlingovi sistemi. Naj bode pa, kakor hoče, — že dobro, da je tako in da

dobimo nove ministre in novo sistemo. Pa od obeh se ve kaj malo; le to je neki gotovo in že podpisano, da je grof Belcredi deržavni minister; — duša celega ministerstva pa vendar le bode Juri žl. Majlath, ki je neki že vsem zrastel čez glavo. Tudi program, po katerem misli novo ministerstvo se ravnati, je že osnovan in napeljuje menda vodo bolj na madjarski mlín. Pa kaj bode mo ljudi strašili, ker gotovega še ničesar ne vemo; le to je dokazano do jasnega, da centralizem za Avstrijo ni, ne v podobi absolutični, kakor je bila za časov ministra Bacha, pa tudi ne v podobi ustavni, kakor smo ga pokušali za časov Šmerlinga. Za Avstrijo je samo in edino le federalizem, ki daje enake pravice vsem narodom avstrijskim. Ako pa novo ministerstvo nastopi pot dualizma, bomo pa skorej se prepričali, da tudi dualizem ne gre, in poterdila se bode spet beseda, da ministri pridejo in grejo, — narodi pa ostanejo!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celoveca. (Mestni župan; nemški liberalizem). Poprejšnji naš župan je odstopil zavoljo bolehnosti. Lotila se ga je neka tiha otožnost in žalost, ker so mu časniki res nekaj debelih pravili, katerih gotovo ni zaslužil. Človek je človek in pri vsej dobri volji ne more vseh hribov poravnati. To pa je resnica, da je g. Gabr. Jezernik bil poštena, dobra duša, ki bi bil rad vsakému storil po volji. Tudi veliko novega in imenitnega se je po mestu vpejlalo in dognalo pod imenovanim županom. Dobili smo novo šolsko poslopje, novo cesto do kolodvora, plinovo ali gazovo svečavo, cigarno tovarno in še več takega. Koliko pa je dobrega storil pod roko, znano je le samemu Bogu. Po naših mislih se bojo Celovčani še radi in hvaležno spominjali svojega župana Jezernika in si pripovedovali od boljših časov. —

Izvoljen je zdaj enoglasno gosp. Leop. Nagel, ki spada med sedanjo nemško-liberalno stranko. Od te mi ničesar ne pričakujemo: lepe besede od svobode, bratinstva, ljubezni, ravnopravnosti, napredka itd. Kakšna je ta stranka, prepričali smo se ravno te dni. Peljali smo se nekteri Celovčani po železni cesti do perve postaje: „Kri-va verba“. Ravno so se vsi srenjski odbor- niki posvetovali, kako bi stroške za vkartiranje husarjev najlože in najpravičnejši raz- vergli med srenjčane. Dvakrat so se bili že popred zbrali, pa nikoli se niso mogli zediniti in reči dognati. Tretjič so se bili torej zbrali in že se je zopet kazalo, da ne bode nič. Zdaj vstane nek odbornik in začne slovenskim odbornikom vso reč po slovensko in domače razkladati, in reč je

Besednik.

Srenjska postava za Poljsko kraljevino.

19. februarja po ruskem ali po našem 2. marca 1864 je bila oklicana ta le postava:

1. Ta postava velja samo za srenje na kmetih; — mesta dobijo poznej svoje postave.

2. Poseben odbor ali komité odloči, kako najse kraljevina po njenih novih potrebah razdeli v srenje ali občine.

4. Vsaka nadžupanija ali velika srenja obstoji iz vasi in selišč, po katerih kmetje stanujejo, iz zlahtnih zemljiščinih gospodov in drugih velikih posestnikov.

5. Vasi in selišča imajo še zraven same svoje srenjske naprave.

6. Opravila in zadeve obojnih srenj (nadžupanij in županij) oskerbljujejo ljudje, ki so jih v ta namen sklicani srenjski zbori izvolili.

11. Srenjska opravila obravnjuje: Srenjski zbor, srenjski nadžupan, srenjski župan, srenjska sodnija in drugi niži uradniki, postavimo: ki davke stirjujejo, šolo in bolnišnico ogledujejo, gojzde in polja varujejo, in srenjski pisarji.

13. Srenjski zbor obstoji iz vseh polnoletnih, polnoopravičenih zemljišnih kmetov cele nadžupanije, ki imajo v njenem okrogu po svoji lastni pravici najmenj tri jutra zemlje. Vera ne dela nobenega razločka. V srenjske zbere hoditi nimajo pravice: Pomirivniki, duhovniki in policijski uradniki, ako ravno imajo drugih potrebnih lastnost.

14. Zbori se pravilno vsako leto le štirikrat sklicujejo; vendar ima nadžupan pravico, sklicati ga vsak čas, kedar se to za srenjo koristno dozdeva.

16. Pravice srenjskega zbora so: Voliti nadžupana, prisednike, srenjske uradnike, sklepati in odločevati črez vse, kar gospodarske in druge reči cele srenje zadeva; skerbeti za varčnost v srenji; uravnovati srenjske šole; vstanovljati in razdeljevati davke za srenjske potrebe; pregledovati delavnost srenjskih uradnikov; odločevati zastran nepremakljivih posestev cele

srenje; voliti pooblastence za celo srenjo.

17. Da sklep takega zbora velja, je treba, da je polovica vseh k glasovanju opravičenih srenjčanov pričujočih; da sklep v takem zboru veljavnost ima, je treba večine glasov; le samo tedaj, kedar gre za nepremakljiva srenjska posestva, treba je dveh tretjin glasov, da sklep obvelja.

22. Nadžupan je odgovoren, da se red in pokoj v celi srenji ohrani.

23. Njegova oblast sega črez vse prebivavce cele srenje, naj si bodo kmetje ali veliki zemljišni posestniki, in v vseh srenjskih zadevah, naj tičejo policijo ali srenjsko uravnavo (administracijo).

27. Nadžupan ima pravico, manjše policijske prestopke tako kaznovati, da človeka dva dni zapre ali mu dva srebr. rublja kazni naloži.

Ako pa tega denarja iztirjati ne more, sme pregrešnika na dva dni k težkemu delu obsoditi; izvzete so le tiste osebe, ki se po postavi ne smejo k takemu delu obsoditi.

30. Župan izpeljuje ali zveršuje po vseh in seliških ukaze nadžupanove, predse-

bila skorej srečno rešena. Pa kaj se je bilo zgodilo. Nek gospod iz Celovca, ki slovi in se tudi sam ima za pravega nemškega liberalca, in kot posestnik neke fabrike tudi v tistem odboru sedi, povzdigne se in zagromi: „Ja wenn hier windisch gesprochen wird, so stehe ich auf und gehe davon“. 16. odbornikov je sedelo okoli zelene mize, med njimi so bili le trije terdi Nemci, in zavoljo teh treh vsi drugi ne smejo čerhniti slovenske besede! To je nemški liberalizem! — Bog daj, da bi se ga gosp: Nagel ne bil navzel!

Ob bregu celovškega jezera. B. (Volitev dveh učenikov.) „Kdor plačuje, naj tudi odločuje,“ to je pametno in pravično. Pa pri šolah dozdej ni bila taka; kmetje so plačevali, drugi gospodje so pa za nje odločevali; pošiljali so jim učepike, ki jim niso bili po volji, stavili jim šolske hiše, da bi se jim krava smejala, itd. Zdaj pa je že bolje; po novejši občinski (srenjskejši) postavi imajo kmetje tudi pri šolah kaj govoriti. Bog jih razsvetljuje, da bi povsod in vselej tako modro govorili in se obnašali, kakor pri volitvi dveh učenikov v Verbi!

6. junija t. l. je bil sklican ves zbor Verbske občine, da bi izbral učenika za šolo v Verbi in na Gozdanjah. Sešli so se vsi gg. odborniki; tudi okrajni predstojnik, občesposstovani g. J. Pucher, je prišel in govoril tehtno in serčno besedo. Rekel jim je, da on ni tukaj, da bi jih motil ali silil, — ampak da jim na serce položi sveto dolžnost, katero mislijo ravno zdaj spolnovati: Naj torej volijo po svojej volji pa tudi po svojej vesti. Za njim odpre sejo g. občinski župan, vsem ljubi gospod Filip Vran in naznani, da bo vso to reč sporočeval prvi občinski svetovavec, č. g. Tomaž Lesjak, učenik v Lipi. Ta povzdigne svoj glas, govori in razklada vse tako jederno, jasno in gladko, kakor da bi bil že sporočeval sto in stokrat. Od vsacega prvica je povedal dobre in slabe lastnosti, vse po svedočbah ali spričalih — in kazal, kaj koga priporočuje ali pa topi. Tu se je spet očitno pokazalo, da je Verbska občina vendar le vsa slovenska. Res da veliko mož zna nemški jezik, — vendar jezika, ki so ga učili najpred ljuba mamka, slovenskega jezika ne zataji — ako na resnico pride — nobeden. Prosil je bil za učiteljsko službo na Gozdanjah tudi nek Nemeč, ki ne zna slovenski, in ves odbor je enoglasno terdil, da tak mož, naj si boče na drugo stran še tako sposoben, ni za našo slovensko šolo. Slava tako pametnim gospodom odbornikom! Bog hotel, da bi se vsi pri volitvah ljudskih učiteljev obnašali ravno tako; potem ne boče se godila slovenskemu narodu taka krivica in slovenskim otroci-

duje v srenjskih zborih in izveršuje, kar se je sklenilo.

36. Kar ima nadžupan zastran sodnijskih in policijskih zadev v veliki srenji oblasti, ravno toliko je ima župan po vaseh in seliščih.

38. Prisednika srenjske sodnije sta po veličini srenje po dva ali so po trije.

40. Predseda jim župan, vsi skup so pa srenjska sodnija.

46. Ta sodnija nima le samo pravice obravnavati civilnopravne reči vsake baže: iztirjevati dolgove, obravnavati tožbe za odškodovanje itd. do 30 rublov, temveč tudi niže policijske prestopke. Zoper njene odločbe ni nobene pritožbe na kako višo sodnijo.

48. V pravadah zastran nepremakljivih posestev in drugih pravnih tožeb, pri katerih gre za več kakor 30 rublov, sme srenjska sodnija le tedaj razsojevati, ako jo pravdarji za to naprosijo.

(Konec pride.)

čem taka nesreča in škoda, da bi jih smel terpinčiti in jih ob draga leta lepe mladosti pripravljati človek, ki še njih jezika ne zna. —

Izvoljena sta bila gg. Tuš in Drešar, kakor smo že naznanili. — Po volitvi smo se pejali v Porače h Krištofu, kjer smo bili vsi prav židane valje.

Od Dravberdca. (Nekaj o slovenščini). Doljnjje Dravberdce stoji na štajerski meji. Naša županija šteje kakih 2.500 Slovencev in malo malo pomemčenih ljudi, kateri pa še svojega maternega jezika pozabili niso, le sramujejo se ga. Dokler se je železnica delala, bilo je tukaj obilo inojezičnih ljudi, vzlasti Italijanov, kateri so nam po svojem veselem petju terg oživljali in nas s svojim glasnim laškodranjem učili, kako bi naj tudi mi Slovenci svoj jezik glasno rabili, kajti vsa neokretnost našega jezika pri nekterih samo le iz tega izhaja, ker se ga pre malo vadijo. Imeli smo v tem času lep skupiček in priložnost si kaj zaslužiti; ali za primeček smo pa dobili dosti hudih razvad, katerih popred tako pogostoma nismo zapazili. Ptujih beračev je zdaj tukaj na kupe, kateri pa skorej vsi le po nemško dari prosijo, tako da bi človek skorej mislil: „Nemški jezik je berački jezik,“ in da človeku še k blagostanju ne pomaga. Premisljivi knezoškofo celovski so v svojem letošnjem pastirskem listu o razujzdanosti družinskega življenja prav potrebno in prelepo besedo povedali, (hvala jim zato!), le škoda pa, da se je ta list samo enkrat bral; tako ostajajo lepi nauki le na papirju, pa še to malo, kar so ljudje pri enkratnem čitanju slišali, pozabijo. Veliko jih pa takrat še v cerkvi ni bilo, ali pa se jim je po nemško čitalo, česar pa Slovenci sploh ne umejo. Naši duhovniki si hvalevredno prizadevajo, pa stara nepotrebna navada, da se zimski čas zjutranje cerkveno opravilo v nemškem jeziku obhaja, jim veliko zgavgo dela, prenarediti pa tega si nihče ne upa. Dva jezika v tukajšnji cerkvi rabiti ni samo nepotrebno, nego naravnost tudi škodljivo za sv. vero, kajti sleheren kateri, tukaj stanuje, mora vendar le tudi slovensko znati. Tukaj se ne živi od glavnice (kapitalov) tudi ne samo ad zemljišča, temveč od obertnije s Slovenci. In za res, znajo tukaj razun enega samega kovača, vsi in še prav dobro slovensko govoriti. Ne vem tedaj, zakaj bi ti ljudje tudi v cerkvi slovenskega ne umeli? — Škodljivo je torej, 1.400 Slovencev brez uka puščati, da se le tistim po volji stori, kateri so že tako čisti, da jih večkrat najbistrejše oko v cerkvi ne vidi, in kako bi jih tudi videlo, ko jih skorej nobenkrat blizo ni!

(Konec pride.)

Iz Ljubljane. Š. (Šmerlingovci; — dr. Isleib; Levstik; mestna gospoška in slovenščina). Ljudem nikakor ni vstreči, nekteri se grajajo, ki le vedno eno terdijo, drugi pa zato, ker svoje mnenje preminjajo. Pred 5. leti je žl. Šmerling za državno kermilo prijel; on je bil za liberalnega in pravičnega moža znan, ljubljanski meščani so njemu na čest mesto razsvetili, toda kmalo so nekteri rovarji ž njim nezadovoljni bili, in pridružila se jim je kmalo večina; le mala peščica mu jih je zvestih ostala, in ta si je prederznila v imenu tudi nezadovoljnih njemu se pokloniti in mu svojo zaupnost javno izreči. Žl. Šmerling je šel, ž njim pa oni ne. Ljubljancanje se zopet veselijo, le peščica zvestih ne ve, kaj bi počela. —

Dr. Isleib, vrednik časopisa „Laibacher Zeitung“ jemlje v zadnjem listu slovo od svojih čitateljev in se nadja od njih, da bojo njegove zasluge gotovo priznali in se ga še dolgo spominjali. Kar nas zadene, priznavamo mu to po vsi resnici; on je k narodni omiki in razvitju slovenskega naroda veliko pripomogel, njegova strast zoper naše domače naprave in navade je pri nas najboljši nasprotni sad obrodila; ali še je pa on takega uspeha nadjal ali ne prepuščamo njemu samemu v preudarek. Mi smo njemu za to hvaležni! Mesto njega bo-

de prevzel vredništvo France Levstik za žl. Miklošičem prvi slovenski jezikosloveci on je vsakemu izobraženemu Slovencu tud. ko izversten pesnik in pisatelj sploh znani Z velikim veseljem opominjamo, da vladni časnik pride v roke takemu domoljubnemu, spoštenemu, učenemu rojaku, nasproti pa tudi tužno obžalujemo, da je bil tako izversten slovenski pisatelj zaradi pomanjkanja vsake podpore prisiljen v veliko škodo slovenščini se z nemščino pečati. Naši pervaki so ga moralno prisilili, da se je moral tudi borno plačani službici odpovedati, njemu prvemu tukajšnjemu jezikoslovcu se ni privoščilo, da bi si bil mogel le en sam sold pri delu slovensko — nemškega slovarja prislužiti; on bi bil moral gladu umreti, ako bi mu drugi v največji potrebi, spoznaje njegove velike dušne zmožnosti, poštenega zasluzka priklonili ne bili. Za domače izverstne pisatelje, za domače slovstvo se tako skerbi; gospodje, ki imajo upljiv na narod, bi tega nikakor prezreti ne smeli!

Ker že o slovenščini govorimo, naznanjamo tudi žalovaje, da naša mestna gospoška, kakor slišimo, na vse dopise slovanskih uradov izjemno le v nemščini odgovarja, ako ravno naš župan gosp. dr. Costa slovenščino slovniško razume in smo zadnji čas dobili uradnika, ki je slovenščini menda popolnoma kos. Kdaj bomo neki slovenski jezik tudi v pisalnicah rabiti začeli? Mi mislimo, da še ni dosti, da le po časnihkih priporočamo: Predlagajte uradom slovenske ulege, med tem, ko sami le nemški jezik rabimo in se bojimo, drugim biti v izgled.

Dežele trojedine kraljevine.

Iz Reke. Ti, predragi moj rojak „Slovenec“! večkrat rad katero ostro parresnično povesč o naših hervaških političnih rečeh. Tudi jaz ti bom brž o tej zadevi nekaj povedal. — Volitev poslancev za zagrebški zbor se je sem ter tje po okrajih naše reške županije začela *) Ali ljude so pri tej važnej reči tako mirni, ali da bolje rečem, vnemarni, da vnemarniši biti ne morejo. Vprašal me boš: Hervati, stari ustavni narod, je vnenaren v najvažnejših rečeh, od katerih njegova prihodnost visi? Dá, taka je, ljubi moj bratec! — Tebi je dobro znano, kaka se je godila volivcem v vojaškeji meji kjer so se volivci kar na glas bobna zbrali, in se jim je hudo in s treskom zagromelo, da graničarski poslanec mora biti c. k. častnik, če ne, bo . . . i. t. d. Lahko si misliš, kakšna vstavna sloboda je to. — Pri nas v provincijalu je sicer drugači ali oblika volitve je tudi — graničarska. Moraš vedeti, da so naši narodnjaci enoglasno sklenili, da Hervati čigar si bodi hlapci biti morajo. Zbor trojedine kraljevine ima to osodo poterediti, ali bomo nemški, ali madjarski hlapci, ali pa obeh skupej, kakor smo bili do sušca meseca 1848 leta. Če se jim tedaj pri volitvi poslancev kak „nijekavac“ t. j. kak kandidat hoče vriniti, kateremu je v Pešto in Beč predelec, skušajo ga na lepi način spodriniti, in ko so ga prav uljudno spodriniti, ga serčno milujó (se ve, da samo na videz) in žalujejo, ker jim ni po sreči izšlo, da bi bili pravega domorodca izvolili. Med tem pa, čeravno se očitno vidi, kam pes taco moli, se narod naš naj manje o volitvah razgovarja. Gotovo nobeden ne bi rekel, da je deželni zbor, kateri ima odločiti najvažniše reči naše domačije, pred vratmi, če bi samo po narodoveji govorici sodil. Sliši se sem ter tje kak zdihljeji v samotji; „propali smo“ (po nas je!) ali ni ga, ki bi jo drugam zasukal. Vse to imamo zahvaliti našim tako imenovanim narodnjakom, kateri so vsako neodvisno narodno glasilo — znali umetno zadušiti, in s tem ugladiti si pot, ktera naravnost pelja k nam nasprotnim namenom. Ali bo pa narod tudi odobril vse spletke svojih narodnjakov, to nas bo skušnija učila. — Postopanje nekterih naših

*) Je že bila.

narodnih zveličarjev se meni prilično zdi prigradbi, ki sem jo leta 1856 doživel. Šel sem namreč meseca avgusta neko popoldne na sprehod ter zapazil neko žensko, ki pametno in modro stopaje proti morju gre in, kakor da bi ulica naravnost peljala v morje, začne tudi ona moško gaziti v morje. Precej ko je prišla v vodo, vzdignila je obe roki v viš in je začela vpiti: „Ljudje božji! jaz se vtapljam, jaz se vtapljam,“ pa pri vsem tem silila je v morskno globočino. — Ravno tako delajo nekteri naši narodnjaci. Na ves glas vpijejo: „pogibljem!“ — nevarnosti pa le nočejo zapustiti, ampak sami še v njo rijejo. Pa naj bo, če jim res za zdaj njih namere srečno izpod rok pojdejo; ali narod, kateri sedaj njihovih djanj kontrolirati pa tudi prevideti ne more, ker je brez duše, t. j. brez narodnega glasila kot siročica sam še puščem, velim ti, narod se bo gotovo, čeravno žalibože prepozno, osvestil (zavedel) in bo nevedno ravnanje nekterih svojih sinov v černe bukve svoje povestnice zapisal.

V Zagrebu. — Za gotovo se govori, da g. Mažuranič še ostane dvorski kancelar. Kaj pa bo z njego dozdaj politiko? Bo treba spet plašče nekako po vetru oberiniti! Zdanje volitve tudi očitno kažejo, da nima dosti prijateljev, kajti večidel se volijo za poslance taki možje, ki so znani nasprotniki, da si tudi je stranka njegova vse žile napenjala. Prav jasno še ni sicer, kako se bode „narodnjaci“ obnašali; ali to je gotovo, da večina ne simpatizira z Mažuraničevim politikom. Kaj pa je od tacih poslancev pričakovati, kakor je n. pr. dr. Napoleon Špun, ki se je svoje dni vedel, kakor kak Mirabeau, zdaj pa je bil z dušo in telesom pohleven vladin politikar, to tudi ni težko uginiti. Taka je tudi z drugimi, ki so njemu enaki! — Za pervosednika je izvoljen zagrebški nadžupan, g. Ivan Kukuljevič, ki tudi ni večini po volji, kardinal Havlik pa bode samo zbor odperl. Bog daj, da bi pravo zadeli! —

Ptuje dežele.

Turška.

Preverili so se že menda vsi, daje država turška zares „bolen mož“, ki se po dozdej zavžitih zdravilih ne bo dal ozdraviti in da ga čaka gotova smert. Anglež je že nekako nehaj ga zdraviti, zlasti kar se nova stranka oglašča, ki zametuje staro politiko. Ali pripoveduje se nam, da je zdaj Napoleon za novo zdravilo zvedel, ki ga še hoče poskusiti. Že zavoljo tega, ker je tako čudno, hočemo ga tu svojim bravcem nekoliko pojasniti. Da se ohrani turška država in da se ne napravijo nove kerščanske dežele, na ktere bi Ruska preveč upliva imela, moral bi „sultan“ katolik postati! Francoski vojaki bi ga v Carigradu, avstrijski pa na Donavi varovali, da bi se zlasti prebivavci mohamedanske vere ne spuntali. Tako naj bi se država protečemu razpadu ubranila. Še celo papež bi zavolj te spremembe Italijanom pa Francozom marsikaj dovolil ali pregledal, kar jim do zdaj kratko in malo noče. — V tem obstoji neki najnovejšo zdravilo. Mi ne pričakujemo, da bi kaj tacega mogoče bilo. Če Turk spremeni svojo vero, pa Turk več ne bo, kar se pa še ne bo tako hitro zgodilo. —

Ruska.

Omenili smo v poslednjem listu veselo novico, da se poljsko plemstvo misli z Rusom pomiriti in spraviti. Poznanski dopisovavec do „Nadvislanina“ donaša o tej imenitni zadevi kaj važne novice. Na prvo mesto, da se Ruska in Poljska pomirite, stavlja nekteri visoko postavljeni zlahtniki v Varšavi to, da se dovolijo pred vsem drugim nekatere gospodarske svobode pa ne samo na Poljskem, ampak tudi na Ruskem. Poljaci so misli in volje, zapustiti svoje utopije ali sanjarije in se postaviti na djan-

sko stanje ruskih in poljskih razmer V tem duhu pride neki skorej nova knjižica na svitlo. Ne Wielopoljski, ampak Stanislav Stažic iz Schneidemühla je zbudil blagonosno misel panslavizma na Poljskem. Perve stopinje k pomirjenju in spravi so menda že storjene in sicer od takih mož, ki slovijo zavoljo svoje politične imenitosti in zavoljo gorečega domoljubja. Tudi to se govori, da misli ruski car skorej Poljsko obiskati. V Varšavi se neki že delajo potrebne priprave, naj se car prav slovesno sprejme. Najdalje do meseca septembra se car pričakuje v Varšavi. Tudi to — ako se vresniči, bilo bi kaj veselo znamenje; koliko da premorejo taka potovanja, vidimo očitno na rečeh, ki se ravno zdaj godijo na Dunaju.

Francoska.

Pariz. Delavci se ne dajo pomiriti in rogovilijo še dalje. Podšuntalo jih je pa neko pismo grofa Chamborda (kot postavni kralj se imenuje Henrik V). Rasposlal je to pismo po celem Francoskem in obljublja vsem delavcem zlate gradove, ako mu le pomagajo na prestol, s kterega ga je Napoleon spodrinil. Se ve da cesar francoski nad tem pismom hudo škriplje in misli menda francosko vojsko spet peljati kam na ptuje, naj si pridobé zunaj novih lovorih vencev, pa pozabijo svojih domačih težav in nadlog. Vseh sort misli in načerti mu neki rojijo po glavi, da še sam ne ve, kaj in kam. Da si dobi časa in miru, vse to dobro prekuhati, poda se Napoleon najpred v toplice Vichyske in odtod v Biariske.

Razne novice.

* (Opominonim, ki imajo stare bankovce). Kdor ima kaj tistih bankovcev (bankanot), ki se glasijo na konvencijni denar, ali, da to vsakemu prav po domače povemo, ki so vsi beli (tedaj ne rudeči in ne zeleni), naj se pismeno oberne do konca prihodnjega leta 1866 do direkcije dunajske banke, da mu je zamenja, ker pozneje pride v zgubo. Kdor pa ima bliže kakega trgovca, naj njega te zamene prosí. To je eno. Drugo pa je to, da bankovci po 10 gld. z napisom od 1. januarja 1858 in rudeči, se jemljejo le do konca kimovca (septembra) tekočega leta 1865 pri bankinih kasah, potem pa le na Dunaju pri direkciji bankini.

Kdor tedaj tega papirja kaj ima, naj ne zanemari povedanega časa. („Novice“)

* Ljubljanski knez in škof so odmenili začeti drugi del besednjaka, namreč slovensko-nemški del, dajati na svitlo in so kanonika g. dr. Jan. Zlat. Pogačarja izvolili predsednika odboru, ki se ima v ta namen sestaviti. Podlaga tega dela bo izverstna in bogata zbirka g. Zalokarja, ki je že ko besednjak sestavljena; pristavljale pa se bodo primerne besede tudi iz staroslovensčine in drugih narečij. Prav lepa prilika je zdaj, da naj bi gg. od vseh krajev pošiljali svoje zbirke in besede, ki so koder si bodi v navadi in jih dozdejni besednjaki še nimajo. Posebno želeli je tudi kratkih in jedernatih pregovorov, ki se vtikajo k dotičnim besedam na svojem mestu, kakor so po drugih boljših besednjakih. („Danica“.)

* „Slovenec“ je v svojem 43. listu str. 172 razkazal, koliko se denarja potrosi v Evropskih državah za nauk, vednosti in umetnosti, s pristavkom, da se zanje 17krat manj izdaje, nego za vojaške zadeve in potrebe; zdaj pa hoče povedati:

Koliko procentov ali odstotkov od državnih dohodkov se izdaja za intelektualne ali podučne potrebe? Evropske države se zastran tega prašanja lahko razdelé na štiri verste:

I. versta. Deržave, ki še precej državnih denarjev obračajo na podučne potrebe.

1. Švajca 7, 8%
2. Virtenberška 4, 6 „

3. Saksen-Vajmarska	4, 85%
4. Brema	4 „
5. Švedska	3, 55 „
6. Bravnšvajg	3, 4 „
7. Belgija	3, 3 „
8. Hesen-Darmstadtska	3, 1 „
9. Frankobrod	3, 1 „
10. Nizkozemlje	3 „
11. Badenska	3 „

II. versta. Deržave, ki z m e r n o državnih denarjev obračajo na podučne potrebe.

1. Italija	2, 56%
2. Saksonska	2, 56 „
3. Danska	2, 50 „
4. Bavarska	2, 45 „
5. Nasavska	2, 35 „
6. Hesen-kaseljska	2, 3 „
7. Norveška	2, 13 „
8. Pruska	2, 09 „

III. versta. Deržave, ke le pičlo državnih denarjev obračajo na podučne potrebe.

1. Oldenburška	1, 95%
2. Gerška	1, 5 „
3. Angleška	1, 7 „
4. Hamburg	1, 65 „
5. Romanija	1, 6 „
6. Ruska	1, 53 „
7. Španska	1, 48 „
8. Francoska	1, 25 „
9. Serbska	1, 25 „
10. Portugalska	1, 05 „

IV. versta. Deržave, ki skorej nič državnih denarjev ne obračajo na podučne potrebe.

1. Hanoveranska	0, 9%
2. Avstrija	0, 67 „
3. Papeževa	0, 67 „
4. Turčija	0, 24 „

Le samo štiri bolj imenitne deržave (Švedska, Švajca, Belgija in Nizkozemlje) rabijo tri gold: od sto državnih dohodkov za poduk, — tako imenovanih velikih deržav pa še toliko nobena. Najbolj hvale vredno se obnaša še Italija, ki izdaja v ta namen 2,65%; — več bi pa pričakovali od Pruske, temveč ker ima vse podučne zadeve sama državna oblast v roci. Smeha ali prav za prav omilovanja je vredno, kar naša Avstrija potrosi za nauk in vednosti: 0,67% torej od sto gold. še enega ne! Le ena sama deržava stoji za Avstrijo in ta je — Turčija! —

* (Velikov morivec.) Predvčeranjim so pripeljali v Celovec iz Belaka tistega človeka, kateri je obdolžen, da je umoril okrajnega c. kr. predstojnika na gornji Beli. Po vsi pravici menda leti sum na-nj, obstati pa vendar noče. Peljali so ga vprico velike trume ljudi v kosarno, ker je vojaški novinec. — Pred 5—6 dnevi so pripeljali tudi dva husarja iz Sent-Vida, ki sta 26. junija t. l. nekega tesarja na cesti ropala in umorila; imel je nesrečnež le 70 kr. pri sebi! Pripoveduje se, da sta koga drugega pričakovala. — Ni še 4 leta, kar so tudi dva husarja tukaj obesili, tudi zavoljo ropa in umorstva. — Pred tremi leti sta tudi dva vojaka nekega kovača ubila in tudi na vislicah svoje plačilo dobila. Res čudno je, da se vojaki, katerih namen in dolžnost je, ljudi varovati, tako obnašajo. —

Loterija.

Gradec: 71 80 77 4 70.

Žitna cena.

v	pšenice		reži		ječmena		ovsa		turčice	
	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.
Mariboru	3	55	2	85	—	—	1	75	2	85
Celji	4	—	3	—	2	50	2	—	2	90
Ptujem	3	40	2	80	2	20	—	—	2	80
Ljubljani	4	—	2	64	2	29	1	70	2	76
Kranju	4	—	2	90	—	—	1	95	2	80
Novemestu	4	40	2	90	2	40	1	90	2	90
Gorici	4	70	—	—	—	—	—	—	3	20
Celovcu	4	86	3	58	3	10	1	98	3	74
Terbižu	5	90	4	60	4	12	2	90	4	80